

180
Spetsiaalne fond

434. Linna raamatukogu.
TALLINN

~~6.1953~~
~~3.1953~~

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI

SÕDUR

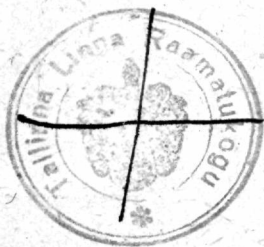


~~SP, 2584~~

1923

~~B 3224~~

WIIES AASTAKÄIK



KINDRALSTAABI WALITSUSE WÄLJAANNE.
TALLINN



Trükitud Sõjawäe trükikojas, Rütli tän. nr. 13. Tallinn.



SISU

I. STRATEEGIA.

	Nr.nr.	
M.	Kuidas Nõukogude Wene hindab Balti mere ja ta laewastiku tähtsust	11
W. T.	Tannenbergi lahing ja Schlieffeni haaramise idee	11, 12
	Kaks doktriini	12

II. TAKTIKA.

	Prantsuse jalgwägi	1, 2
H. WANAWESKI	Tanki tulewik	1,2
H. G.	Wenelaste waated ratsawäe kohta ja tulewiku kawatsused.	3
D. LEBEDEW	Pääletungi lahing peatunud waenlase wastu	4
J. LÜTSAR	Kas tankid wõi soomusautod?	6
J. LÜTSAR	Inglise tankwägede organisatsioon	7
	Tankid prantsuse sõjawäes	7
	Kallaletungi kiirusest	10
M.	Raudtee kaitse korraldamine	16
	Tankide tulistamine warjatud positsioonilt	20
	Lahingulaewade pommitamise katse õhust	21
A.	Mootorpaatide tegewus sõjas.	22, 23, 24

III. SUURTÜKIASJANDUS.

G. LEETS	Mõned laskenormid Itaalia kahurwäes	2
G. LEETS	Kahurwägi ja rännak kaewiksõjas	3
G. LEETS	Saksa kahurwäe formatsioonid ilmasõjas	4
	Ühendatud Riikide suurtükiwäe asutuste tegewus now. ja dets. 1922. a.	8
H. BREDE	Suurtükiwäe asjandus prantsuse suurtükiwäe rügementides	17
GÜNNER	Ohwitseride õppus suurtükiwäes	19

IV. ÕPETAMINE JA KASWATUS.

R. KIWILO	Allohwitseride tähtsus nüüdseaja sõjawäes ja nende väljaõpetamine	5
A. JAAKSON	Haridus-kultuuriline töö Briti sõjawäes	5
A. FREIBERG	Wõimlemis- ja spordimängude tähtsus sõjawäes	5
K. R.	Wõõraste keelte õppimisest sõjawäes	6
EDUARD JÜRISSE	Sport sõjawäes	6
P. E.	Rohkem kaastöötamist sõdurite meelelahutuse alal	8
	Suusasport Norra sõjawäes	8
A. P.	Mõned mõtted jalgwäe väljaõpetamise kohta	16, 17, 18
E. LIMBERG	Kehaline kaswatus sõjawäes	16
SIMON	Sõdurite waba aja kasutamine	16
E. LAGUS	Meriwäelaste-eriteadlaste etteawalmistus	22
A. P.	Kuulipildurite väljaõpetamine	22, 23

V. LASKEASJANDUS.

H. G.	Feodorow'i automaatpüss wene sõjawäes	8
	Mõned andmed Ühendatud Riikide relwastuse ülema aruandest 1922 a. k.	10
A. P.	Mõnda raskekuulipilduja laske õppusest	11, 12, 13, 18

VI. PSÜKOLOOGIA.

A. J.	Sõjawäe psükoloogiast	1
-------	---------------------------------	---

VII. SÕJAMÄLESTUSED.

A. KOERN	Eesti Scout rügement wabadussõjas	13, 14, 15, 16, 17, 18, 19
----------	---	----------------------------

VIII. SÕJAWÄE KORRALDUS.

A. KOERN	Uus prantsuse sõjawäe rekruteerimise seadus	8
M.	Prantsuse sõjawäe arenemine	8
M.	Miilitsasüsteemi teostamine Nõukogude Wenes.	10
M.	Punawäe staabiülema arwamised miilitsasüsteemi teostamisest	12
M.	Nõukogude Wene punase sõjajõu arenedamiskawa teostamine.	13
M.	Soome uus sõjawäe seadus	13
M.	Õhukaitse korraldamine miilitsawägede poolt	20
M.	Tähendab see jalgwäe surma?	21
M.	Nõukogude Wene jalgwäe reorganiseerimisel	23

IX. MAJANDUS JA ADMINISTRATSIOON.

— SUG —	Weel kokkade ettevalmistusest	1
P. E.	Kuidas sõjawäes makswate määruste käsitamist kergendada.	3
P. E.	Sõjawäe korralik warustamine kui tähtis tegur lahingu otsustamisel	7
N.	Kaitsewäelaste toitlustamise kohta.	10
KR—M	Toidu valmistamisest kaitsewäes	14
KR—M	Mõtted kaitsewäe wormiriide väljatöötamisest	18, 19, 20
J. N.	Sõjawäe asutuste kirjawahetusest ja kantselei kuludest	21
KR—M	Kaitsewäe uus worm	23
J. ORG	Säästsummade seadlus	24
KR—M	Wäeliikide tunnusemärgid ja wäeosade trafaretid	24

X. LENNUASJANDUS.

A. NORMAK	Teated lennuasjanduse kohta	6
KR.	Lennuwäe ärakasutamine kultuurilisteks otstarweteks rahuajal	7
KR.	Inglismaa õhu walitsejana	9
KR.	Lennuasjandus Baltimaadel	15
KR.	Õhulaewandus Inglismaal	15

XI. TEADUS JA TEHNIKA.

H. G.	Hobune ja mootor sõjas	9
M.	Agitatsiooni mürsk	9
M.	Telemehaanika arenemine	9
M.	Sõjariistad tulewikus	14
M.	Trotski arwamised keemia ja awiatsiooni tähtsusest	24

XII. ÕIGUS JA DISTSIPLIIN.

A. LEHT	Wäejooks ja omawoliline lahkumine.	2
A. LEHT	Kaebtuste tõstmise õigus	4
KUSTAS KIRSCHBAUM	Weel wäejooksust	5
L. WAHTER	Rahatrahwid meie sõjawäes distsiplinaar karistusena	7
A. LFHT	Sõjawäe seaduste väljatöötamise kawatus	17
E. LIMBERG	Sõjawäe seadluste ja määruste väljatöötamise kawa	20, 21, 22
— RN —	Salakuulamise wastu wõitlemisest seadusandlikul teel	21

XIII. MITMESUGUSED ARTIKLID.

A. K.	Wabadussõja ajalugu oodetakse	2
A. STEINBERG	Aeg oleks järeldusi teha	3
KR.	Ruhri küsimus ja Saksamaa sõjalised jõud	5
EGO	Spionaash ilmasõjas	11
G. LAGUS	Kaitsewäe uus worm	24
G. LAGUS	Wabariigi merijõudude 5-aastane tegewus.	24

XIV. BIBLIOGRAAFIA.

KR. —	Sõjawäe oskussõnastik	3
ERGO	Meie uus jalgwäe määrustik	4
KR. —	Soomusrongide diwiis wabadussõjas	15



SÕDUR

SÕJAASJANDUSE AJAKIRI
KINDRALSTAABI WALITSUSE WÄLJAANNE.

Üksiknumber 10 mk.

Ilmub kaks korda
kuus ühes kuu-
lisaga.

№ 1.

Kesknädalal, 17. jaanuaril 1923.

V aastakäik.

S i s u : A. J.: Sõjawäe psükoloogiast. — Prantsuse jalgwägi. — H. Wanaweski: Tanki võitlikkus. — sug —: Weel kokkade ettevalmistusest sõjawäes. — Mõndasugust.

Sõjawäe psükoloogiast.

Kõigil aegadel on olnud ja jääb ka edaspidi sõjawäe algrakuks sõdur kui inimene — oma hingeliste omadustega.

Sõduri hingeelu on tingitud kahest wastolulisest ürgjõust: tahe, mis sunnib teda lahingusse minema, ja hirm, mis teda tagasi hoiab. Need kaks jõudu võistlewad alati üksteisega, — ja sõduri tegewus on sellest, kumb neist hinge algjõududest võidab.

Jõud, mis sõdurit lahingusse sunnib, on „tahtmine võita“. Selle jõu arendamine on kogu sõjawäelise kasvatuse eesmärk.

Sõjawäe moraalne kasvatus ja ettevalmistus seisabki selles, et suurendada „tahtmist võita“, ehk nagu Ameerika kapt. Skammel ütleb, sõjawäe kasvatuse ülesanne on „luua ka argpüksist kangelast“.

See hingeline tõukejõud, mis sõdurit lahingusse viib, on mitmesugune. See võib olla ideeline waimustus, mõistuslik püüd lahinguga oma elulisi huvisid kaitsta, distsipliini mõju, saagihimu j. n. e. Need hingelised tõukejõud on tingitud paljuist kaugele ulatawaist põhjustest: riigi sotsiaalpoliitilisest olukorrast, sõjawäe sisekorrast, distsipliinist j. n. e. Praktiliselt, puhtsõjawäeliseist waatepunktist välja minnes, jääb selleks tõukejõuks distsipliin.

Igas inimeses elab alalhoide tung, mis väljendub hirmus. Sõjawäelise kasvatuse eesmärk seisabki selles, et vähendada seda loomulist instinkti — hirmu. „Kangelased ei sünni, neid kasvatatakse“ (Skammel).

Sõdureid tuleb tundma õppida lahingus, sest selles hingelises ja füüsilises jõuproovis väljen-

dub inimhing täielikult. Mis kitsas kasarmuelus juhile, kui kaswatajale, nägematuks jääb, — väljendub lahingus päewaselgelt.

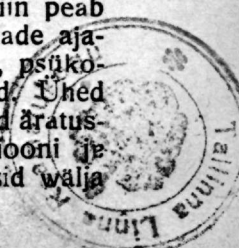
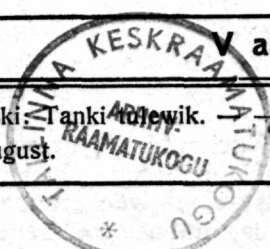
Sõduri psükoloogiline ettevalmistus lahinguks on suurel määral sõjawäe distsipliinist.

Lahingus omandatud psükoloogiliste kogemuste waral, arwesse wõttes tõulisi (raassilisi) ja hariduslikke iseäraldusi, tuleb määrata distsipliin. „Igas sõjawäes peab rahwuslik distsipliin walitsema“ (Skammel).

Kuid sõdur võitleb mitte üksikult. Sõjawägi on mass, organiseeritud mass. Kasvatases tuleb arwesse wõtta masside psüühikat. Massi kui niisuguse iseäraldus seisab selles, et individuum kaotab sääi oma isiklikkuse. Massi ei juhi mõistus; mass on alluw karjatundele. Sõjawägi on organiseeritud mass. Organisatsioon suurendab kollektiivset lahinguwõimet. Terwe sõjawäe üksus peab juhitaw olema juhi tahtest — tahtest võita.

Et inimese füsioloogilised ja psükoloogilised tunded üksteisega lähedalt seotud on, võib sagedasti, tugedes ühele, parandada teist. Sõjawäe psükoloogia ülesandeks on üksikasjaliselt järele uurida nende koostõetawust, tehes siit praktilisi järeldusi ja kasutades neid massi juhtimiseks.

Kuidas ühel ehk teisel juhtumisel massi pääle mõjuda, selleks ei ole kindlat reeglit. Siin peab iga juht tundma massi psüühikat. Sõdade ajalugu näitab, et wäejuhid on siin mitmeti, psükoloogilisele momendile wastawalt, tegutsenud. Ühed on tegutsenud isikliku eeskujuga abil, teised aratus-tunde teel, kolmandad toetasid traditsiooni ja wäeosa waimu pääle, neljandad kutsusid wälja



ideelise waimustuse, wiendad tegutsesid toore wägiwallaga.

Mitte igakord ei ole õige üks ja sama wõte. Momendi psükoloogias, tõulistest (raassilistest) iseäraldustest ja muist olulistest põhjustest oleneb, missugust abinõu käsitada.

Meele tuletada sõjawäe endisi kangelastegusid võib ainult säääl, kus sõjawäel niisugused traditsioonid on. Ideeline waimustus võib posi-

tiivseid tagajärgi anda ainult säääl, kus sõdur, kui kodanik, waimliselt arenenud. Isiklik eeskuju peab küllalt selge ja piltlik olema, ja sõjawäes peab jatkuma „sõjamehelikkust“, et oma juhti jälgida.

Igaks juhuseks retsepti anda on wõimata.

Et wõitu saawutada, peab juht massi psüühikat tundma ja sellele wastawalt tegutsema.

A. J.

Prantsuse jalgwägi.

„Militär-Wochenblatt“, nr. nr. 20 ja 21, 1922 a., toob ü emal nimetatud päälkirja all v. Taysen'i artikli Prantsuse jalgwäe arenemise kohta pärast maailma sõda, ühtlasi ka selle arenemise edaspidiseid sihte ära märkides. Selle kirjutuse pääwäited on järgmised:

Harilikult walitsewa arwamise järele kujutasid suured wõitlused 1914 a. suwel ja sügisel läänes sakslaste katkestamatut wõidurikast edasitungimist ja sellele wastawalt lüüasaanud prantslaste ja inglaste taganemist. Ometi oli selle liikumissoja tegewus, eriti algul ja lõpul, enne kui rinded kindlaks kujunesid, Prantsuse kallaletungimistega läbi põimitud. Kui need kallaletungimised suuremalt jaolt tagajärjetuiks jäid, olid neis nurjamineku's lahingu eeskirjad waewalt süüdi. Nõudis ju 1914 a. kahurwäe määrustik selgesti, et tugewatel kahurwäe osadel tuleb jalgwäe rünnakut wahetult toetada. Ka oli kindral Percin juha aastate eest sõnas ja kirjas mõlema sõjariistade liigi kõige lähedasemat koostegewust jutlustanud, mis tagajärgedeta ei wõinud jääda.

Kui sellest hoolimata 1914 aastal kahurwäe toetusel ette wõetud prantslaste kallaletungimised järjekindlalt kokku warisesid, siis pole ime, et jalgwäel, kui ta ilma kahurwäe toetuseta kallale tungis, mingit edu polenud. Wiimati hakkasid prantslased iga kallaletungi algul nõudma waenlase täielikku häwitamist massilise kahurtulega. Tekkis ütetus: „que l'artillerie soit le véritable fusil de l'infanterie — et kahurwägi olgu jalgwäe tõeline püss“. Ainult siis weel, kui käepärast oli wõimas kahurwägi, kui ees läks avant-garde d'obus — mürskude eelwägi, wõttis Prantsuse jalgwägi maatasa tehtud seisukohad enda alla.

Kui 1918 a. kewadel sakslaste pääletungi tõttu prantslaste juures arwamine maad wõttis, et positsioonsõda lõpeb, oli wahepääl jalgwäe raskete sõjariistade hulka tuntawalt suurendatud.

Kindral Foch kirjeldas seekord energiliselt tarwidust, et Prantsuse jalgwägi peaks õppima omal jõul waenlase wastupanekut murdma. Kuid selle nõude läbiwiimine õnnestas ainult wäikeses ulatuses. See, mille abil liitlased samm sammult wõidu saawutasid, oli, nagu prantslased ise rõhutat, arwuline ülekaal, ameeri'lased, üleolek kahurwäe, gaaside, lennuwäe poolest ja akslastel puuduwad tankid, mida lõpuks prantslastel üksinda 2000 oli.

Kui aga neid laialdastel rinnetel lugematul hulgal ette wõetud, sagedasti päew päewa järgi korratud massilisi rünnakuid nende igakordsete tagajärgedega üksikasjalikult wõrrelda, siis ei wasta saawutatud edu sugugi jõukulutusele. See, mis sakslastele saatuslikuks sai, oli, et osalised sisse-murdmised rindesse wastukallaletungi reserwite puudusel igakord üldrindede pääl kahjulikult mõjusid. Need wõitlused lõppesid sõjariistade rahuga, mida kindral Mangin uhkemeelse liialdusega „capitulation en rase campagne — kapitulatsiooniks legedal wäljal“ nimetab. Kuid edu oli siiski, nagu artikli autor ütleb, waenlaste pool, ja on sellepärast selge, et just 1918 a. wõidud ja neist tuletatud kogemused Prantsuse 1920 a. määrustikkudele waderiks on olnud. Kokkuwõitlikult oleks nende üldidee järgmine: Kui kahurwäe ja raskete kuulipildujate tule kaitse all lähenemine on toimetatud ja eelseisukohad wõetud, walmistawad kahurid ja tankid jalgwäele tee waenlase pääseisukohtadesse ja neist läbi. Siis saabuwad momendid, kus jalgwägi, näiteks kahurwäe seisukohtade muutmise tõttu wõi purustamata jäänud üksikute pesade wastu, end ise wõi ainult kahurwäe osalisel toetusel läbi peab aitama, kuni siis jälle endised wõimsad wõitluse wahendid tegewusse astuwad. Need ongi, mis waenlast esemest esemeni, seisukohalt seisukohani peawad ajama. Nii kujunewat Prantsuse ametliku arwamise järgi tulewiku lahing.

Selle kõrwal kõlawad Prantsuse sõjakirjanduses hääled, mis küsiwad: Mis sünnib, kui meil sõja algul laialdastel rinnetel mitte igalpool 1918 a. kahurwäe ja tankide masse käepärast pole, kui waenlane meile mitte sei-ukohtadel wastu ei astu. Kuidas on lugu kahurwäe abiga wabades wäljawõitlustes, kui lendurite jaoks kohane ilm puudub, kui kahurwäe waatlejad tule läbi batareidest on lahutatud, maastikul, kus waatluse wõimalused puuduwad, kus hulgaliste üksikute pesade purustamine isegi sege ilmaga wõimalik pole, kui, üldse, liikumissõjas wastaste jalgwäed üksteisega kokku lähewad. Mis saab Prantsuse jalgwäest, kui tal oma enda tiiwul tuleb lennata? 1918 a. sügise suurel päätungil polnud ta lagedal wäljal seda annud, mida sakslased kewadel enne seda olid saawutanud ja mida seepärast prantslased ka omalt jalgwäelt olid lootnud.

Nii pidi prantslaste juures tähelepanu nüüd jälle relwastuse küsimuse pääle pöörduma. Süü kirjutati sõjariistade arwete, need pidid seepärast parandust leidma, ning kõigepäält jalgwäe rasked sõjariistad.

Niihästi Prantsuse 37 mm. jalgwäe suurtükk kui ka Stockes'i miinipilduja, mis ka praegugi weel kõige raskemateks jalgwäe wäikseteks sõjariistadeks, ei wastanud liikumissõja nõudeile. Suuremalt jaolt ei õnnestanud neil peidetud Saksa kuulipildujate pesi tabada. Suurtükk oli, omast sirgest lendteest hoolimata, liig wäikese laskeulatusega, pilduja laskis liig ebatäpselt. Nii kaua, kuni uus pilduja üles leidmata, tulla, prantslaste arwamise järgi, Stockes'i miinipilduja ümber ehitada. Tulewiku sõjaristal aga peab olema laskeulatus 3000 m., kaliiber 7—8 cm., tulekiirus 10—12 pauku minutis, ja laskma peab ta lookjoones. Kui jalgwäe sõjariista, tulla teda jalgwäelastel teenida, ütlewad ühed, moraalsel ja muudel põhjustel — kahurwäelastel, arwawad teised.

Igatahes töötawad prantslased energiliselt tarwidustele wastawa kahuri, õigem kahurpilduja kallal, ja Stockes, mis ka Belgias kui jalgwäe kahur tarwitusel, heidetakse warsti kui wana raud kõrwale.

Kõige vähem wõiwad prantslased enda raske kuulipilduja üle kaebada, mis end sõjas igalpool häana on osutanud. Nende otstarbekohast ja wastawat tarwitamist kaitse korral, nagu seda Prantsuse määrustik ette kirjutab, tõendatakse uuemas kirjanduses näidetegega, kus nende koondatud tõkketuli, kahuruld täielikult asendades, sakslaste kallaletungimised olla tühistanud. Kuu-

lipildujate waatlejad olla kõige esimestest kaewikutest walgustusmärgid igakord nii parajal ajal edasi annud, et sakslaste kallaletungimine juba eelrännaku momendil wäga suurte kaotustega kokku olla warisenud. Neid seljatagusel maastikul peidetud Prantsuse kuulipildujaid polla Saksa kahurwäe tuli üles suutnud leida, ja waatlejad olla kõige esimestes, täiesti purustatud kaewikutes asumise wapralt wälja kannatanud.

Isegi kallaletungimistel olla kuulipildujad kahurwäge osalistel rünnakutel edukalt asendanud, kuna nad, päewade kaupa sakslaste kaewikuid lastes, nende meeskonda moraalselt ja füüsiliselt masendanud ja siis kuulipildujate tule edasi kandmisega jalgwäele olla lubanud sügawate rünnaku laineina sisse murda. Nii olla jalgwägi, colonel Henry sõnade järele, enda krooni, mille ta, kui enam kallale ei tahtnud tungida, kaotanud, jälle tagasi wõitnud.

Colonel de Dessoffy, major Perrin ja teised ei leia enam raske kuulipilduja kaliibrit soomustankide ja soomuslennukite wastu küllalt kohasena, kuna sellega tulla rehkendada, et nii kui Prantsusmaal, ka tema tulewastel wastastel nimeetatud sõjariistad tugewa soomustusega on kaitstud.

Lennukite tagasitõrje üksuste kõrwal sõjawägede frondi taga minna wäeosadel ka omis esimestes ridades waja mõjuwamaid tagasitõrje wahendid. Wõib omale ette kujutada seisukorda, mis tekib, kui näiteks suitsu looritud tankid äkki nähtawale ilmuwad. Kogemuste põhjal, mis sõjas ja pärast sõda omandatud, olla 12—15 mm. soomuslennukite ja 20 mm. tankide wastu kohane kaliiber. Sündsad mudelid olla juba tarwituseks olemas.

Colonel de Dessoffy ettepaneku järgi koosneks raskete kuulipildujate kompani neljast rühmast: üks tankide, üks lennukite wastu, kuna teistel kahel juba proowitud Hotchkiss'i kuulipildujad edasi jääksid. Kergetele kuulipildujatele mis, nagu öeldud, puudulik sõjariist, tuleks parem 1200 m. pääle hästi laskew kuju anda. Kui laskurite kompanil eeskujulik kerge kuulipilduja olemas, wabaneksid rasked kuulipildujad ja wõiksid enda tegewust kaudse kaugele ülesannetega, näiteks waenlase liginemisel, piirata. Nende ettepanekute järgi käiks sarnase tulejõu kaswamisega ka käsikäes suuremõduline kompanide meeskonna koosseisu wähenemine ühes jalgwäe püssi kõrwalejätmisega ja selle asendamisega 200 m. pääle laskwa automaatpüstoliga.

Prantsuse jalgwäe kompani koosneb pääle teadete rühma neljast wõitlusrühmast, igaks

kolmest — 1 allohwitser, 12 meest — wõitlusjagost.

Wõitlusjagu koosneb 6-mehelisest kerge kuulipilduja ja sama tugewast laskurite jagost.

Sakslastega wõrreldes on eriwus pääasjalikult selles et prantslastel laskurite ja kergete kuulipildujate jagod ühise juhataja all orgaaniliseks

wõitlusüksuseks on koondatud, kuna sakslastel seda ainult tarbe korral tehakse.

Colonel Dessoffy ettepanekute järgi langeksid nüüd laskurite jagod täiesti ära, kuna kergete kuulipildujate jagude arw rühmas kuni neljani suureneks.

(Järgneb).

Tanki tulewik.

Tankide tähelepanemisväärt edust ilmasõja wiimasel aastal ei näi kullalt olewat selleks, et tanki tähsus üksmeelset tunnustamist leiaks. Itaalias, näiteks loetakse praegu tanki kõrwaliseks sõjariistaks. Inglismaal, Belgias ja koguni Prantsusmaal ei lase mõned wastuhääled, kuigi sõjawäelaste ringkonnas tanki kõrgelt hinnatakse, ühisele otsusele jõuda.

Kõigi arwamiste hulgas on üks, mida iseäranis tähtsaks tuleb pidada: see on nende arwamine, ke le wastaseks lahingväljal tank on olnud, ja nimelt sakslaste oma. Seda arwamist, kui tahame, et ta otsekohene oleks, ei tule mitte otsida trükkis awaldatud ametikkudest teadaannetest, waid rohkem salajasema iseloomuga dokumentidest.

2. oktoobril 1918. awaldas Saksa ülemjuhataja staabi esitaja major von dem Busche riigiwäe rühmade juntide koosolekul järgmist: „Sõjaline seisukord, nagu ta oli enne waesolewaid suuri sündmusi, on teile ette kantud kindral Weisbergi poolt. Mõne päewa jooksul on seisukord põhjalikult muutunud. Ülemjuhatus peab väga kurba ja rasket otsust teatama, — et ei ole enam wõimalust waenlast wõita. Esimene faktor, mis niisuguse resultaadi otsustawalt ära määrab, on tank. Waenlane saatis neid lahingusse suurel arwul ja meile ootamatult. Punktides, kus nad ootamata ilmusid, ei olnud meie sõjawäel küllalt tugewaid närwe nende wastu wõitluseks. Tankid tungisid läbi meie eelmiste liinide, awasid tee jalgwäele, jõudsid meie wägede seljataha, sünnitasid kohalist paanikat ja tegid lahingu juhtimise wõimatuks. Tankide eduga tuleb seletada suurt wangilangenute arwu, mis meie koosseisusid suuresti wähenaldas ja kiiremale tagawarade tarwitusele sundis, kui see harilikult seniajani reegliks oli olnud.“

Tsiteerime ka Ludendorffi teadaannet 9.X.1918 riigi kantslerite: „Kuni 8. augustini oli sõjaline seisukord hääl. Kuid nimetatud kuupäewal pildus tankide massiline tarvitamine kahe ehk

kolme tunni jooksul 6—7 meie d'wiisi laiati. Mis sündis siis õieti? Igal juhtumisel on see päew leinapäewaks Saksa riigile“.

Nii oli sakslaste arwates tank nende kaotuse pääpõhjuseks.

„See on nii“, ütlewad tanki wastased; „kuid tankide edu olenes just ootamattuse mõjust, mis tulewikus enam ei kordu, ja ka sellest, et kaitsel ei olnud wastawaid abinõusid, mis tulewikus kahtlemata saawad olema ja mis tanki osawõtmise lahingust wõimatuks teewad“.

Siin on kaks isesugust argumenti: üks puutub taktilise ootamattusse, teine tehnilisse. Esimene on wäärtuseta: Taktiline ootamatus jääb, ükskõik kas wanade ehk uute abinõude tarwitamisel, al ti jõusse. Kas ei olnud ühesugustel ratsawäe manöõwritel ka ühesugune mõju Hannibali ja kõige uuemal ajal?

Teine küsimus on palju tõsisem, ja on wäärt, et teda lähemalt uuritaks.

„Waadake aparaatide hiigla kaotusi“, ütlewad tanki wastased, „mis olid liitlaste tankiwäes ilmasõja jooksul, sel ajal, kui waenlasel erilised tankiwastased sõjariistad puudusid! Kas ei tunnista inglased, et üksainus Saksa suurtükk, teenitud ühest ainsast ohwitserist, tulistades otsekohese sihtimisega, purustas pauk paugu wärel wiis nende tanki? Kas ei kirjuta prantslased, et üks nende tankide rühm häwiati ühe põõsa warju peidetud suurtüki läbi (Grand-Rozoy lähedal)? Mis sünnib siis, kui leitakse eriliised wastuabinõud? Kas on mõtet riskeerida 150—200 tuhande frangilise aparaadiga, mida kõige wäiksem jalgwäe suurtükk wõib purustada?“

Niisuguseid argumente ei wõi järeleuurimata kõrwale heita, kuid neid ei wõi ka wastuwaidlemata tunnustada. Järelikult on tarwis tundma õppida mitmesuguseid kaitseabinõusid, mis tanki wastu wõiwad saada tarwitatud, samuti ka mõju, mis nende abinõude arenemine tanki tulewiku ja tanki olemasolu pääle wõib awaldada.

Kaitse pääabinõud tanki wastu on:

Waenlase tankid	Läbipuriw laskmine.
Inseneriwägi	Tõkkes, miinid.
Suurtükid	{ Harilikud batareid {Lööklaskmine.
	{ Erilised suurtükid
Lennuwägi Lennusuurtükk	Läbipuriw laskmine.
Jalgwägi	{Laskmine pragude wastu.
	{Läbipuriw laskmine.

Waenlase tank saab olema kõige loomulikum wastane, kuid selle olemasolu ainult kinnitab meid t. h. m. ises waenlase tankidele ka meie poolt tanke wastu panna.

Inseneriwägi võib ehitada mitmesuguseid tõkkesid nagu seda sakslased Ilmasõjas tegid: betoonist blokid, j. n. e. Nende tõkete ülesandeks on sundida tanke teatud kohast läbi minema, kus nad tankiwastaste suurtükide tule alla satuwad, ehk jälle löksu langewad, missugused on laiad kraawid, kaetud augud, sillad, mis tanki raskuse all murduwad, ja pääasjalikult miiniwäljad.

Ilmasõda näitas, et miiniwäljad on tankile kardetawaks waenlaseks. Kuid on selge, et miinide hädaoht on tõsine ainult positsioonisõjas. Aga ka sääli ei jõua miinide tarwitamine tankide kasutamist ära keelata. Ka tuleb arwesse wõtta raskusi ja hädaohtu, millega miiniwäljade ehitamine on seotud.

Ka ei ole wõimatu mõjuwalt miinide wastu tegutseda. Esiteks võib teatud arwu miine suurtüki tulega plahwatama panna; teiseks wõiwad tankid neid häwitada. 1918 a. kawatseti ehitada miiniwäljadega kindlustatud positsioonide atakeerimiseks rulle, küllalt raskeid miini lõhkema sundimiseks, mida tankid enese ees lükkaksid. Praktilised katsed lihtlaste juures näitasid, et tankid niisuguste miini plahwatuste juures mitte ei kannatanud. Ka on teisi sarnaseid katseid tehtud, mis edu tõotawad.

Harilik suurtükk on kahtlemata wõimas abinõu tanki wastu; sõja ajal tarwitasid sakslased seda ohtrasti. Ka oli Saksa ülemjuhatause poolt käsk antud, et kõik batareid, kerged ja raskeid, ükskõik missugune nende ülesanne, peawad oma hariliku laskmise, niipea kui waenlase tankid nähtawale ilmuwad, katkestama, ja oma tule nende päale juhtima.

Suurtüki tule tarwitamise wõimalus on küsitaw momentil, kus waenlase tankid jõuawad jalgwäe liinini, sest see nõuaks kindlasti jalgwäe positsioonilt lahkumist.

Mis puutub gaasipommidesse, siis ei tule neid waadelda nagu erilisi tankiwastaseid

wahendid. Tuleb tähendada, et rünnaku ajal, kus tanki meeskond tarwitab kõiki abinõusid waenlase kuuipiildujate ülesleidmiseks ja häwitamiseks, on gaaside tarvitamine tankide seismapanemiseks küllalt erakorraline. Kihwtised gaasid on rohkem pääletungimise kui kaitse abinõu: suurtükiwägi ei armasta tõkke loomiseks oma jalgwäe läheduses gaasipomme tarwitada, weel vähem nendega lasta oma liinidesse, kui tankid sinna sisse on tunginud.

Et tanki meeskond gaaside all saab kannatada väljasõidu positsioonidel, waenlasele lähemisel ja ka mõnel rünnaku ajajärgul, selles ei wõi kahelda. Kuid ka siis ei ole ta iseäranis rasketes tingimustes. Olles kinnistes ruumides, ei mõju ta päale yperiti sarnased gaasid, mis ainult otsekohesel kokkupuutumisel mõjuwad. Teiste gaaside wastu võib meeskond maske tarwitada. Wõiks ka wentilaatori läbi tanki sissetungiwat õhku filtreerida. Wõiks ka tanki sees luua suuremat õhu surumist, mis takistaks wälistel gaasidel sissetungimist tankisse pragude läbi.

Mis puutub eraldi asuwate suurtükide tarwitamise, siis on teada, et sakslased neid õige laialt kasutasid ja sagedasti väga edukalt, kuid siiski ei lõpetanud see tankide tegewust. Nende osa ei ole mitte kõige kergem. On nad paigutatud esimesse liini, kannatawad nad, enne kui nad vähematki kasu jõuawad tuua, ettewalmistuse ehk saatetule all. On nad asetatud tahapoolle, siis on neil raske õigel ajal tegewust alustada. Ka saab niisuguste suurtükide meeskonna meeolu suuremalt jaolt sarnane olema, et õigest ja täpsest sihtimisest juttugi ei wõi olla.

Suurtükk lennumasinale oleks uus wahend tankile kallale tungimiseks. Oleks tarwis selle päale mõelda, samuti sellele ka wastuabinõusid otsida, kuid siiski ei näi hädaoht tanki olemasolule sellest küjst väga suur olewat. Tanki terassoomus ei karda kuule ega mürsu kilde, otsekohene tarvitamine on aga, kui tankid mitte liig koondatud ei ole, väga haruldane.

Lõpuks jõuame sõjariistani, mis tankile wist kõige kardetawam saab olema, s. o. jalgwäe sõjariist. Et tank oma ülesannet wõiks täita ja waenlase jalgwäe keskel liikuda, peab tanki soomus täielist kaitset jalgwäe poolt kantawate sõjariistade kuulide wastu pakkuma.

Jalgwägi võib oma sõjariistadega tanki wastu kahel wiisil tegutseda: kas pehmete kuulidega wastu pilusid tulistades, ehk jälle läbipuriwate kuulidega.

Tulistamist pehmete kuulidega tarwitasid sakslased väga laialt. Nende harilik melhiorist kes-

taga ja tinaga täidetud kuul oli selleks väga kohane. Tabas kuul pilu, siis lõhkes kest, ja tina killud tungisid tanki sisse, seesolijaid haawates, suuremalt jaolt silmist.

Enam kui pool kõigest haawatutest Prantsuse tankiwä-s said omad haawad sel wiisil. Siiski ei takistanud see tankide edu. Tuleb veel tähele panna, et waatepilusid on võimalik tina sissetungimise eest kaitsta, ehk jälle kõik pilud kinni sulgeda ja waadelda ainult optiliste instrumentide läbi.

Kõige kardetavam tankile oleks jalgwäe poolt kantaw sõjariist, mis laseks tugewate lõhkewate ehk läbipuurivate kuulidega, mis oleks küllalt kerge, wähe tähelepanew ja hõbus käsitada, nii et teda wõiks jalgwäele suurel arwul wälja jagada. Niisugune kergesti maskeeritaw ja ühest kohast teise kantaw talitamiseks lihtne sõjariist oleks tankile väga hädaohtlik wastane.

Kuid kas on niisuguse sõjariista ehitamine võimalik?

Kõik oleneb soomuse paksusest, mis tal wõita tuleb.

Wõtame aluseks soomuse paksuse 3 cm. ja uurime esiteks talitamist lõhkewate mürskudega. Kõige wäiksem kaliiber, mida wõiks tarwitada, oleks 37 mm.; kuid et mitte liig suure algiiruse juurde tulla, peaksime wähe suurema kaliibri wälja, 47 mm. lähedal. Selle wiimase kaliibri kohta on merewäes läbilöömise jõu üle väga punktipäälised andmed olemas. Nimelt on 30 mm. soomuse läbilöömiseks waja algiirust wähe üle 600 meetri sekundis. See tingimus wiib, ballistika praeguse seisukorra juures, suuriüki juurde, mille raskus oleks 300 kuni 400 kilogrammi. On arusaadaw, et niisugune ei oleks mitte jalgwäe suurtükk, mis wõiks praeguse 37 mm. aset täita, arwesse wõttes, et see wiimane kaalub 80 kilogrammi, ja et tema transporteerimine lahingwäljal juba raskusi sünnitas.

Mis puutub kõwast metallist soomustpuurivatele kuulidesse, siis wõime wõtta aluseks 13-millimeetrilise püssi, mida sakslased sõja ajal tarwitasid. Laskeplatsil andis see püss väga häid tagajärgi. Nimelt löid selle püssi kuulid Renault tanki soomuse läbi kuni 300 meetri kauguselt umbes 75-kraadilise kuuli langemise nurga juures. Selle wastu oli see püss lahingwäljal täiesti wäärtusetu. Millest tuli see wähe? Lihtsalt sellest, et see püss on pikk, raske ja halb

käsitada; mehed, kellele ta sõjariistaks, olles ärewuses tema nähtawuse pärast, kaotasid tanki lähenemisel külmawere, ei tulistanud ehk sihtisid halwasti.

Tulewiku sõjariistal saab olema tegemist soomusega, mis vähemalt kaks korda paksem on kui Renault tanki soomus; pääle selle peab see sõjariist kiirlaskja olema. Seepärast saawad ka uue sõjariista suurus, nähtawus ja raskus suuremad olema kui 13 mm. saksa püssi omad, mis lahingus tarwitamiseks juba peaaegu kõlbmatu oli.

Kuid kas on võimalik ehitada kerget tanki 30 millimeetrilise ehk paksema soomusega?

Kui arwesse wõtta möödäläinud sõja nõuet kerge tanki raskuse kohta, mille ülemäär pidi olema umbes seitse tonni (et weoautodel transporteerimist võimaldada), siis muidugi mitte. Praegu on enamik arwamisel, et tankid tuleksid sarnased ehitada, et nad wõiksid omal jõul teid mööda liikuda. Strateegiline ülewedamine ei nõua tankidelt muud, kui et nad oleksid küllalt kerged wedamiseks raudteed mööda hariikkudel platwormidel ja et nad suuremast jaost sildadest wõiksid üle sõita. Nii on tanki raskuse uus ülemäär endisest märksa suurem.

Taktilist liikuwust ei tule üldse arwustuse alla wõtta, sest mehaanilise weo ja lüliku tarwitamise juures ei olene liikuwus tanki raskusest. Kahekümnetonniline tank on lahingwäljal liikuwam kui kolmetolliline suurtükk, mille raskus waewalt kaks tonni.

Et aga nähtawuse ja tabatawuse tingimused endisteks jääwad, siis nõuab see waatepunkt tanki suuruse võimalikku vähendamist.

Kokkuwõttes, ükski tungiw tingimus ei keela tarwitamast 30 mm. ehk paksemat soomust; niipalju kui praegusel silmapilgul wõib otsustada, ei ole sugugi näha, et niisugune sõjariist loodaks, mis keelaks tanki lahingwäljal tarwitamast.

Wõiks ka küsimuse üles wõtta: Kas ei ole siin tegemist wõitlusega suurtüki ja soomuse wahel? Ja kas ei ole tegelikkus näidanud, et wõit jäi alati suurtükile?

Sarnased küsimused ei ole põhjendatud, sest siin ei püüta ehitada võimalikult tugewat suurtükki, waid suurtükki piiratud jõuga, mis wastaks ka erilistele raskuse ja nähtawuse nõuetele.

(Järgneb).

H. Wanaweski.

Weel kokkade ettevalmistusest sõjawäes.

„Sõduris“ nr. 11 m. a. võtsin üles kokkade ettevalmistuse küsimuse sõjawäes.

Et minu väited ehk mitmele puht teoreetilistena paistsid, toon, et seda küsimust praktilisest küjest walgustada, kirjelduse meriwäes möödä läinud sügisel toimepandud kokkade täiendus-kursuse kohta.

Kokkade kursus korraldati merijõudude juhataja käsul pääle nawigatsiooni lõppu Meriwäe Ekipaashis 24-st oktoobrist kuni 4-da nowembrini m. a.

Kuulajaiks olid komandeeritud praegu wäeosades ja laewadel töötawad kokad arwu järgi 15.

Õppekawas oli ettenähtud toiduainete ratsionaalne tarwitamise wiis, nende häduse tundmaõppimine, alahoidmine ja keetmine, nii meeskonnale kui ka kajut-kompaniile. Meeskonnale keetmise juures peeti silmas praegu maks-waid norme.

Kursuse instruktoriks oli palutud Põllumeeste Keskseksi majapidamise ja keedu instruktor prl. L. Lepp, kusjuures instruktori komandeerimine Keskseksi lahkkel wastutulekul tasuta sündis; ta-suda tuli ainult instruktori ülespidamise kulud, mis iseäranis suurt wäljaminekut ei nõudnud.

Kursuse kestwusel wõeti ühel ajal teoreetilise õpetusega ka praktiliselt läbi kõik, mis nii meeskonnale kui ka ohwitseride kajut-kompaniile toidu valmistusse puutub.

Algul oli instruktoril isegi raske oma üles-andega walmis saada, kuna sõjawäes makswad normid teda piirasid. Ühtlasi polnud instruktoril warem suuremale kogule ühiselt tulnud toitu walmistada.

Siiski saadi sellest üle, milleks iseäranis kaasa aitas kajut-kompaniile toidu walmistamine, kus see vähemal määral sündis ja kus mitmesugu-seid toiduvalmistamise wiise wõis demonstreerida.

Ma ei peatu üksikasjade juures, waid tähendan ainult, et meil sõjawäes makswad toidunormid ei wasta igakord tegelikele nõuetele.

Kursus wõimaldas keeduasjandust igapidi parandada.

Kursuse lõpul korraldati kuulajaile katsed, kusjuures 15 kuulajast 14 häid teadmisi ilmutasid.

Nagu tähendasin, oli kursus kokkadele täien-duseks, kes pääle selle lõppu oma wäeosadesse tagasi saadeti.

Tegelikult on nad näidanud, et kursus on suutnud keeduasjandust tõsta, ja kursusest osa-wõtnud meriwäelased wõiwad omal erialal kind-lamini talitada.

Saadud tagajärjed lasewad oletada, et kok-kade kursused on tähtsad ja läbiwidawad.

Seks kawatsetakse meriwäes noortele, pääle riwi kursust, kokkade ettevalmistuseks lühikese-ajaline erikursus Meriwäe Ekipaashi juures kor-raldada.

Sarnased kursused korraldatakse Lääne-Eu-roopa sõjawäes, kus eriti meriwäe kokkade (ba-talaire) koolid on ja kus ühes sellega toidustuse küsimus eri tähtsuse omandanud.

Asetudes selles küsimuses kindlale alusele, wõib oletada, et toidustuse asi paremale järjele tõuseb, mis kaudselt ei jäta mõjumata üldise meeoleu pääle sõjawäes.

—Sug—

Mõndasugust.

Juhita lennuk. Prantsusmaal pandi hiljuti Villesau-vage'i aerodroomil terve rida katseid juhita lennukiga toime. Need katsed on teaduslikkude tööde järg, mis sõja lõpul alatud, sest juba 1918 a. oli kapten Bou-cher koos enda tehniliste kaastöötajatega esimese Hertzi lainete abil juhitava lennuki ehitanud.

14. septembril 1918 a. juhtis üks lennuk, Cherchery aerodroomil 51 m. jooksul teist lennukit, mis mitu ringi terwelt saja kilomeetri ulatusega tegi. Waherahu jõud-misega lahutati grupp, kes katseid tegi, koost ja uuri-musi enam ei jätkatud.

Kuna wäljamaal telemehaanika wahepääl edusamme oli teinud, wõeti 1921 a. Prantsusmaal, et wõrastest

mitte maha jääda, juhita lendamise küsimus uuesti üles, ning paluti kapten Boucher'd ja ta kaastöötajat, in-sener Percheron'i, uurimusi jätkata. 1918 a. oli sõda süstemaatilist katsete tegemist seganud, paljude punk-tide kohta poldud selgusele jõutud, nii et tööga uuesti otsast pääle tuli alata.

Esimene ülesanne, mille teostamine uurijaile senini oli äpardunud ja mis Villesauvage'is lahendati, oli len-nuki täiesti automaatseks tegemine ja juhi käe sõrmede kõige peenema tegewuse asendamine mehaaniliste wa-henditega, mida lihtsalt nõõbile surumisega wõib tege-wusse panna. Kes lendamist ja selle muutikke olukordi tunneb, teab, et sarnase mehhanismi ehitamine on äärmi-selt raske.

Mõned aparaadi osad ilmutavad haruldast leidlikkust, nagu näiteks maandumise mehhanism, mis, kui lennuk laskudes maapinnast 3 m. kõrgusel, ta tasakaalu seab, mootoril süütamise ja gaasi andmise lõpetab ning lennuki, kui see maad mõõda joo seb, pidurdab; samuti ka mehhanism, mis lennuki seisma paneb, kui õhku tõusmisel mootor tarvilisel määral jõudu ei anna. Ka on tähelepanuväärsed mehhanismi horobaromeetrilised osad, mis aparaadil juba warem kindlaks määratud kõrgust lubavad saawutada ja sinna määratud ajaks jääda.

Juhtimise klaviatuur, mis tegelikult katse lennuki sees oli, jääb järgmiste katsete seeria korral ühes katsete tegijatega maha. Ühendust peetakse edaspidi Hertzi lainete abil, ja nii saab lennuk ilma juhita olema, mida teiselt lennukilt, autolt või kindlalt asukohalt nägemise järgi juhitakse.

Hiljem asutakse probleemi lahendamisele, kuidas väljaspool waatepiiri asuwat lennukit juhtida. Seks mõtlewad ülesleidjad teatawaid elektrotehnilisi printsiipe kasutada, nii et lennuk oleks ebatundlik tuulte mõjudele.

Tuleb öelda, et aparaadi mehhanism lubab horobaromeetriliste vahendite abil lennuki teatawas kõrguses viibimist reguleerida ning käske, „laskumine“, „tõus“, „pööre“, hronograafi abil edasi anda

Katsete rida saab lendudega suurtes kõrgustes lõpema. Kui need õnnestawad, võimaldawad nad õhupositi, mil oma kiiruse tõttu suured paremused: automaatse lennukiga läheks kiri Pariisist Marseille'sse 2¹/₂ tunniga, Alshiiiri 4 tunniga.

Mis puutub telemehaanika sõjalisse tarvitamisele, siis võib ainult üht öelda, et kui ettekuulutus: „lennuk tapab sõja“, õige on, siis ta selle eest pääasjalikult juhita lennukile tänu wõlgneb.

Temps, 22. XII. 22.

Muutused Norra kaitsekorralduses. Norra parlamendi kaitsekomitee on tähtsate ettepanekutega edaspidise kaitse korralduse kohta esinenud. Enamik soovib ratsa sõjariistade liikide teenistuse aja kestwust jalgwäe omaga ühepikkuseks teha. Jalgwäe teenistuse aeg tuleks aga palju pikem (90 päewa esimest teenistuse aega endise 48 päewa asemel). Keskwalitsus saaks lihtsustatud ja wägi 15 000 mehest 10.000 meheni vähendatud. Mõlemad ülemjuhatajate kohad, maa- ja merewäes, saaksid kaotatud. Senini oli neil eriline seisukoht Norra kaitsejõudude hulgas. Olles poliitilisest ministrite wahetumi-

sest puutumatud, oli nende kätte kaitse juhtimine usaldatud. Need kawatsused vähendaksid wäljaminekuid 4,5 miljoni krooni wõrra.

Militär-Wochenblatt, Nov.)

Uus granaat lennukite wastu. Ühendatud Riikide sõjawägede administratsiooni sõjariistade osakond on kaitseks lennukite wastu granaadi wälja arendanud, mille süütaja nii tundelik, et plahwatus järgneb, kui granaat lennuki tiiwast läbi lööb.

(„Times“ 7. X)

Juhita lennukid Ühendatud Riikides. Ameerika Ühendatud Riikide sõjawäe lennuamet teatab, et tehti tagajärjerrikkaid katseid automaatselt juhitawate ilma lendurita lennukitega, mis on tähtsamaks leiduseks sõja lennuasjanduse alal pärast sõda. Lende pandi toime kaugele kui 90 miili taha. Katset tõendasid, et niisugused automaatselt juhitawad ja pommidega warustatud lennukid suure täpsusega soowitud märki wõiwad suunda.

(Morn. Post 15. XI.)

Sel numbril on kaasas „Sõduri“ sisukord 1922 aasta kohta.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi kolonel N. Reek.
Wäljaandja: Kindralstaabi Walitsus.



Leedu Kaitseministeeriumi Sõjateaduse osakonna wäljaandel ilmuwa sõjateadusliku ja ajaloolise kuukirja

Mūsų Žinynas

toimetus palub samasisulisi ajakirju, temaga wäljaannete wahetusse astuda.

Adress: „Mūsų Žinynas“, Laiswés Alėja, 12. Kaunas.



„Sõduri“ tellimise hind 1923 aastal

Sõjawäelastel tegewas teenistuses
wõi reserwis

1 aasta	300 mk.
1/2 „	150 „
1/4 „	75 „

Eraisikutel ja asutustel

1 aasta	600 mk.
1/2 „	300 „
1/4 „	150 „

„Sõduri“ talitus

Sõjawäe trükikoda.

